

Brug og anerkendelse af dansksprogede dokumenter ved forvaltningsmyndigheder og domstole

Baggrund

Det danske mindretal i Sydslesvig er et anerkendt nationalt mindretal i Forbundsrepublikken Tyskland og Slesvig-Holsten. Samtidig er det anerkendt som et sprogligt mindretal med dansk som mindretalssprog.

Det danske mindretals status og rettigheder er fastholdt i en række forskellige retlige dokumenter og konventioner på delstats- og forbundsplan samt i folkeretten.

De centrale aftaler er:

På delstatsniveau

- Den slesvig-holstenske delstatsforfatning fra 1990

På forbundsniveau:

- København-Bonn Erklæringerne af 29. marts 1955

Folkeretligt:

- Europarådets Europæiske Pagt om regionale sprog eller mindretalssprog fra 1992
- Europarådets Rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal fra 1995

Det danske mindretal har ret til at gøre brug af sit eget sprog. Dette tilsikres i København-Bonn Erklæringerne og i Europarådets konventioner, mens det ikke eksplicit fremgår af delstatsforfatningen. Da Slesvig-Holsten imidlertid er bundet af Forbundsrepublikken Tysklands aftale med Danmark og af ratificeringen af de europæiske mindretalskonventioner, har dette ikke nogen praktisk betydning.

Således fastholder Bonn-Erklæringen i afsnit II., at:

”Personer, der tilhører det danske mindretal og deres organisationer, må ikke hindres i, i tale og skrift, at benytte det sprog, de foretrækker. Anvendelsen af det danske sprog for domstole og over for forvaltningsmyndighederne retter sig efter de herom i lovgivningen fastsatte forskrifter”.

Det betyder, at retten til at anvende dansk, fremlægge dansksprogede aktstykker, dokumenter, regnskaber, revisionsberetninger, ansøgninger, vurderinger og ekspertiser etc. er tilladt i det omfang, lovgivningen giver mulighed for det.

Imidlertid er det således, at forvaltningsloven i Forbundsrepublikken og tilsvarende i forbundslandet Slesvig-Holsten fastlægger, at forvaltningssproget er tysk. Der findes ikke nogen undtagelse for brugere af det danske mindretalssprog. Som sådan er mindretallet principielt

bundet til at skulle fremlægge dokumenter, aktstykker etc. i en tysk oversættelse, såfremt den pågældende myndighed og domstol måtte kræve det.

Konkret foreskriver forbundets *Verwaltungsverfahrensgesetz* i §23, at forvaltningssproget er tysk. Tilsvarende foreskriver *Slesvig-Holstens Landesverwaltungsgesetz* i § 82 a, at forvaltningssproget er tysk - og at myndighederne kan kræve en oversættelse til tysk af dokumenter udfærdiget på andre sprog.

Selv om der lokalt ydes en service på dansk, og dansksprogede dokumenter i et vist omfang accepteres, for så vidt den pågældende myndigheds medarbejdere er i stand til at forstå disse, har mindretallets medlemmer og organisationer ikke ret til at fremlægge dokumenter på dansk. Når myndighederne eller domstolene kræver det, skal dokumenterne fremlægges i tysk oversættelse.

I Rammekonventionen forpligter Artikel 10 Tyskland til så vidt muligt at sikre betingelser, som gør det muligt at bruge dansk over for de administrative myndigheder. Rammekonventionen er på dette punkt langt mindre detaljeret end Sprogpagtens menu af forpligtelser, hvoraf Tyskland har valgt en minimumsstandard.

Det fremgår nemlig af Tysklands ratificering af Sprogpagten den 23. januar 1998, at Tyskland med hensyn til civile retssager og forvaltningsretssager [Artikel 9 i Sprogpagten] kun har påtaget sig forpligtelserne i Artikel 9, stk. 1 b iii, c iii (omhandlende retssager) samt stk. 2 a (om retsmyndigheden af dokumenter).

Det betyder konkret, at domstolene i civil- og forvaltningsretssager kan tillade, at dokumenter kan fremlægges på mindretalssproget, om nødvendigt ved brug af tolke eller oversættelser. Væsentligt er i denne forbindelse, at Tyskland ikke har ratificeret Art. 9, d), der sikrer, at der ved brug af tolke og oversættelser ikke opstår yderligere udgifter hos mindretalsmedlemmerne.

Medlemmer af det danske mindretal kan således ganske vist fremlægge dokumenter på dansk, men vil formentlig under alle omstændigheder blive pålagt tillige at fremlægge disse i en tysk oversættelse, hvorved mindretallets organisationer og dets medlemmer skal dække udgifterne til oversættelser/tolkning.

I så fald er effekten af garantien begrænset - og mindretallet skal selv betale for at få oversat til tysk. Ønsker mindretallet at hævde sine sproglige rettigheder, sker det principielt på egen regning.

En accept af dansksprogede dokumenter synes kun realistisk i de efter alt at dømme meget få tilfælde, hvor dommerne og begge parter inkl. sagførere behersker dansk. Imidlertid vil en oversættelse skulle tilvejebringes, hvis en af parterne kærer dommen til et domstol, hvor danskundskaberne ikke er tilstrækkelige hos alle parter.

Problemet er ikke blot teoretisk, men medfører allerede nu konkrete udfordringer for en række mindretalsorganisationer i kontakten med myndighederne hhv. institutioner, som varetager offentlige opgaver på myndighedernes vegne. Dette gælder i kontakten med skattevæsenet, sociale myndigheder etc.

På skoleområdet agerer Dansk Skoleforening som "hoheitlich beliehen", idet den varetager en offentlig opgave, og dens afgørelser er således omfattet af de forvaltningsretlige bestemmelser. Afgørelser såsom optagelse, karaktergivning, eksaminer etc. er i denne forstand forvaltningsretlige afgørelser og kan indankes for forvaltningsdomstolene. Indsigelsesfristen er den samme som for alle forvaltningsretlige afgørelser. Det samme gælder for klageveje, selv om de danske mindretalsskoler er private skoler.

I sådanne forvaltningsretlige sager kræver domstolene tyske oversættelser af dansksprogede dokumenter og aktstykker, som Skoleforeningen i hvert tilfælde vil skulle tilvejebringe. Dette gælder ikke tilsvarende de andre danske mindretalsorganisationer, hvis administration og virksomhed ikke er omfattet af forvaltningsloven, men af anden lovgivning.

Målsætning

I 2015 markeres 60års-jubilæet for København-Bonn Erklæringerne, der ender har fået tillagt en afgørende betydning som referencepunkt i og for den dansk-tyske mindretalsmodel. Dette er senest i 2013 fremgået i forbindelse med retssagen om SSW's fritagelse fra 5 %-spærregrænsen ved landdagsvalg.

I København-Bonn Erklæringerne henvises der til, at det er lovgivningen, som konkret fastlægger regler for brugen af dansk over for domstole og forvaltningsmyndigheder. Hidtil har det imidlertid kun i begrænset omfang været muligt at gøre brug af dansk. Europarådets Sprogpagt har konkretiseret de danske sprogrettigheder på en række punkter; men Forbundsrepublikken Tyskland har hidtil ikke tilsluttet sig centrale rettigheder, som indgår i menuen af sprogrettigheder vedrørende brugen af dansk over for retsinstanter og forvaltningsmyndigheder.

I lyset af en moderne, tidssvarende og forbilledlig mindretalspolitik er det nærliggende med afsæt i jubilæet at videreudvikle og konkretisere sprogrettighederne på en måde, så medlemmerne af det danske mindretal og dets organisationer effektivt kan gøre brug af det danske sprog ved domstolene og over for forvaltningsmyndighederne.

Forbundsregeringen og delstatsregeringen opfordres på denne baggrund til at præcisere de relevante love og bekendtgørelser således, at dansk som hjemmehørende sprog og anerkendt mindretalssprog fremover får tillagt en status, som i relevante sammenhæng og på områder af særlig interesse for mindretallet kan jævnføres med forvaltnings sproget tysk.

Det betyder konkret, at medlemmerne af det danske mindretal og dets organisationer bør få ret til at fremlægge retsgyldige dokumenter på dansk i alle forvaltningssammenhæng og ved domstolene i alle sager uden selv at skulle tilvejebringe og bekoste oversættelser til tysk.

Dette kan fx. ske ved, at Forbundsrepublikken Tyskland udvider sin ratificering af Sprogpagten således, at den anerkender artikel 9d, som foreskriver, at en "eventuel nødvendig brug af tolke og oversættelser ikke medfører merudgifter for de pågældende".

Som en konsekvens af denne udvidede ratificering vil så de relevante love på forbunds- og delstatsplan skulle justeres og præcises begrundet i den folkeretlige forpligtelse.

Desuden opfordres forbundsregeringen til at undersøge mulighederne for og at genoverveje at udvide ratificeringen af Sprogpagten til at gælde hele artikel 9 og 10, som omhandler brug af sprog ved hhv. retsinstanser og forvaltningsmyndigheder og offentlige serviceydelser.

Bilag

A. Europarådets Europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog (1992), Artikel 9 og 10*:

Artikel 9

Retsinstanser

1 Partnerne forpligter sig til, i henseende til de retskredse, hvor antallet af indbyggere, der bruger de regionale sprog eller mindretalssprogene, berettiger til nedennævnte foranstaltninger, under hensyntagen til hvert af disse sprogs situation og under forudsætning af, at brugen af de i nærværende stykke omtalte faciliteter ikke af dommeren anses for at hindre en passende retspleje:

- a i straffesager:
- i at foreskrive, at domstolene på begæring af en af parterne skal føre sagen på de regionale sprog eller mindretalssprogene; og/eller
  - ii at sikre tiltaltes ret til at bruge sit regionale sprog eller mindretalssprog; og/eller
  - iii at foreskrive, at begæringer og bevismateriale i enten skriftlig eller mundtlig form ikke må afvises, alene på grund af at de er formuleret på et regionalt sprog eller mindretalssprog; og/eller
  - iv såfremt der fremsættes anmodning derom, at fremlægge de med retssagen forbundne dokumenter på det relevante regionale sprog eller mindretalssprog, om nødvendigt ved hjælp af tolke og oversættelser, som ikke må medføre merudgifter for de pågældende;

b i borgerlige sager:

- i at foreskrive, at domstolene på begæring af en af parterne skal føre sagen på de regionale sprog eller mindretalssprogene; og/eller
- ii at tillade, når en procespart skal give personligt møde ved en domstol, at han eller hun må bruge sit regionale sprog eller mindretalssprog uden derved at pådrage sig merudgifter; og/eller
- iii at tillade, at dokumenter og bevismateriale kan fremlægges på de regionale sprog eller mindretalssprogene, om nødvendigt ved hjælp af tolke og oversættelser;

c i sager om forvaltningsspørgsmål, der behandles ved domstole:

- i at foreskrive, at domstolene på begæring af en af parterne skal føre sagen på de regionale sprog eller mindretalssprogene; og/eller
- ii at tillade, når en procespart skal give personligt møde ved en domstol, at han eller hun må bruge sit regionale sprog eller mindretalssprog uden derved at pådrage sig merudgifter; og/eller
- iii at tillade, at dokumenter og bevismateriale kan fremlægges på de regionale sprog eller mindretalssprogene, om nødvendigt ved hjælp af tolke og oversættelser;

- d at træffe foranstaltninger til at sikre, at anvendelsen af i og iii i stk. b og c ovenfor og en eventuel nødvendig brug af tolke og oversættelser ikke medfører merudgifter for de pågældende.

2 Parterne forpligter sig til:

a ikke at anfægte gyldigheden af juridiske dokumenter, der er udfærdiget i staten, alene på grund af at de foreligger på et regionalt sprog eller mindretalssprog; eller

b ikke at anfægte gyldigheden, sagens parter imellem, af juridiske dokumenter, der er udfærdiget i landet, alene på grund af at de foreligger på et regionalt sprog eller mindretalssprog, samt at foreskrive, at dokumenterne kan påberåbes over for tredjemand, som ikke bruger disse sprog, under forudsætning af, at de gøres bekendt med dokumenternes indhold af den eller de personer, der påberåber sig dem; eller

c ikke at anfægte gyldigheden, sagens parter imellem, af juridiske dokumenter, der er udfærdiget i landet, alene på grund af at de foreligger på et regionalt sprog eller mindretalssprog.

- 3 Parterne forpligter sig til at sørge for, at de vigtigste nationale lovtekster og tekster, som har særlig relevans for brugere af regionale sprog eller mindretalssprog, foreligger på disse sprog, medmindre de er tilgængelige på anden måde.

Artikel 10

Forvaltningsmyndigheder og offentlige serviceydelser

1 Inden for de af statens forvaltningsdistrikter, hvor antallet af indbyggere, der bruger regionale sprog eller mindretalssprog, berettiger til nedennævnte foranstaltninger, og under hensyntagen til hvert sprogs situation, forpligter parterne sig til, i det omfang dette med rimelighed kan lade sig gøre:

a i at sikre, at forvaltningsmyndighederne bruger de regionale sprog eller mindretalssprogene; eller

ii at sikre, at de af deres tjenestemænd, som er i kontakt med offentligheden, bruger de regionale sprog eller mindretalssprogene over for personer, som henvender sig til dem på disse sprog; eller

iii at sikre, at brugere af regionale sprog eller mindretalssprog kan indgive mundtlige eller skriftlige ansøgninger og modtage svar på disse sprog; eller

iv at sikre, at brugere af regionale sprog eller mindretalssprog kan indgive mundtlige eller skriftlige ansøgninger på disse sprog; eller

v at sikre, at brugere af regionale sprog eller mindretalssprog med gyldig virkning kan fremlægge et dokument på disse sprog;

b at sørge for, at de almindelige tekster og formularer på forvaltningsområdet, som henvender sig til befolkningen, foreligger på de regionale sprog eller mindretalssprogene eller i tosprogede versioner;

c at give forvaltningsmyndighederne tilladelse til at udfærdige dokumenter på et regionalt sprog eller mindretalssprog.

- 2 Med hensyn til lokale og regionale myndigheder, inden for hvis område antallet af indbyggere, der bruger regionale sprog eller mindretalssprog, berettiger til nedennævnte foranstaltninger, forpligter partnere sig til at tillade og/eller fremme:

a brugen af regionale sprog eller mindretalssprog inden for rammerne af den regionale eller lokale myndighed;

b muligheden for, at brugere af regionale sprog eller mindretalssprog kan indgive mundtlige eller skriftlige ansøgninger på disse sprog;

- c regionale myndigheders offentliggørelse af deres officielle dokumenter også på de relevante regionale sprog eller mindretalssprog;
  - d lokale myndigheders offentliggørelse af deres officielle dokumenter også på de relevante regionale sprog eller mindretalssprog;
  - e regionale myndigheders brug af regionale sprog eller mindretalssprog i deres forsamlings debatter, dog uden at udelukke brugen af statens officielle sprog;
  - f lokale myndigheders brug af regionale sprog eller mindretalssprog i deres forsamlings debatter, dog uden at udelukke brugen af statens officielle sprog;
  - g brugen eller indførelsen, om nødvendigt sammen med navnet på det eller de officielle sprog, af traditionelle og korrekte former af stednavne på regionale sprog eller mindretalssprog.
- 3 Med hensyn til offentlige serviceydelser, der tilvejebringes af forvaltningsmyndighederne eller disses repræsentanter, forpligter parterne sig til, inden for det område, hvor der bruges regionale sprog eller mindretalssprog, under hensyntagen til hvert sprogs situation, og i det omfang dette med rimelighed kan lade sig gøre:
- a at sikre, at de regionale sprog eller mindretalssprogene bruges ved ydelsens tilvejebringelse; eller
  - b at give brugere af regionale sprog eller mindretalssprog tilladelse til at indgive en begæring og modtage svar på disse sprog; eller
  - c at give brugere af regionale sprog eller mindretalssprog tilladelse til at indgive en begæring på disse sprog.

4 Med henblik på at gennemføre de bestemmelser i stykke 1, 2 og 3, som parterne har godkendt, forpligter parterne sig til at træffe en eller flere af følgende foranstaltninger:

- a oversættelse eller tolkning i fornødent omfang;
- b ansættelse og, om nødvendigt, oplæring af de påkrævede tjenestemænd og andre medarbejdere i den offentlige forvaltning;
- c i videst muligt omfang imødekomme af ønsker fra medarbejdere i den offentlige forvaltning med kendskab til et regionalt sprog eller mindretalssprog om at blive ansat i det område, hvor det pågældende sprog bruges.

5 Partnerne forpligter sig til at give tilladelse til at bruge eller antage efternavne på de regionale sprog eller mindretalssprogene på begæring af de pågældende personer.

*Kursiv og understreget angiver de dele, som p.t. er ratificeret af Forbundsrepublikken Tyskland til fordel for dansk.

B. Uddrag af Verwaltungsverfahrens-gesetz (Bund)

§ 23
Amtssprache

(1) Die Amtssprache ist deutsch.

(2) Werden bei einer Behörde in einer fremden Sprache Anträge gestellt oder Eingaben, Belege, Urkunden oder sonstige Dokumente vorgelegt, soll die Behörde unverzüglich die Vorlage einer Übersetzung verlangen. In begründeten Fällen kann die Vorlage einer beglaubigten oder von einem öffentlich bestellten oder beeidigten Dolmetscher oder Übersetzer angefertigten Übersetzung verlangt werden. Wird die verlangte Übersetzung nicht unverzüglich vorgelegt, so kann die Behörde auf Kosten des Beteiligten selbst eine Übersetzung beschaffen. Hat die Behörde Dolmetscher oder Übersetzer herangezogen, erhalten diese in entsprechender Anwendung des Justizvergütungs- und -entschädigungsgesetzes eine Vergütung.

(3) Soll durch eine Anzeige, einen Antrag oder die Abgabe einer Willenserklärung eine Frist in Lauf gesetzt werden, innerhalb deren die Behörde in einer bestimmten Weise tätig werden muss, und gehen diese in einer fremden Sprache ein, so beginnt der Lauf der Frist erst mit dem Zeitpunkt, in dem der Behörde eine Übersetzung vorliegt.

(4) Soll durch eine Anzeige, einen Antrag oder eine Willenserklärung, die in fremder Sprache eingehen, zugunsten eines Beteiligten eine Frist gegenüber der Behörde gewahrt, ein öffentlich-rechtlicher Anspruch geltend gemacht oder eine Leistung begehrt werden, so gelten die Anzeige, der Antrag oder die Willenserklärung als zum Zeitpunkt des Eingangs bei der Behörde abgegeben, wenn auf Verlangen der Behörde innerhalb einer von dieser zu setzenden angemessenen Frist eine Übersetzung vorgelegt wird. Andernfalls ist der Zeitpunkt des Eingangs der Übersetzung maßgebend, soweit sich nicht aus zwischenstaatlichen Vereinbarungen etwas anderes ergibt. Auf diese Rechtsfolge ist bei der Fristsetzung hinzuweisen.

C. Uddrag af Allgemeines Verwaltungsgesetz für das Land Schleswig-Holstein - (Landesverwaltungsgesetz - LVwG -)

§ 82 a Amtssprache

(1) Die Amtssprache ist Deutsch.

(2) Werden bei einer Behörde in einer fremden Sprache Anträge gestellt oder Eingaben, Belege, Urkunden oder sonstige Dokumente vorgelegt, kann die Behörde die Vorlage einer Übersetzung verlangen. In begründeten Fällen kann die Vorlage einer beglaubigten oder von einer öffentlich bestellten oder beeidigten Dolmetscherin oder Übersetzerin oder einem öffentlich bestellten oder beeidigten Dolmetscher oder Übersetzer angefertigten Übersetzung verlangt werden. Wird die verlangte Übersetzung nicht unverzüglich vorgelegt, so kann die Behörde auf Kosten der oder des Beteiligten selbst eine Übersetzung beschaffen. Hat die Behörde Dolmetscherinnen oder Dolmetscher oder Übersetzerinnen oder Übersetzer herangezogen, werden diese in entsprechender Anwendung des Justizvergütungs- und -entschädigungsgesetzes vom 5. Mai 2004 (BGBl. I S. 718), zuletzt geändert durch Artikel 9 Abs. 2 des Gesetzes vom 16. August 2005 (BGBl. I S. 2437), vergütet.

(3) Soll durch eine Anzeige, einen Antrag oder die Abgabe einer Willenserklärung eine Frist in Lauf gesetzt werden, innerhalb derer die Behörde in einer bestimmten Weise tätig werden muß, und gehen diese in einer fremden Sprache ein, so beginnt der Lauf der Frist erst mit dem Zeitpunkt, in dem der Behörde eine Übersetzung vorliegt.

(4) Soll durch eine Anzeige, einen Antrag oder eine Willenserklärung, die in fremder Sprache eingehen, zugunsten einer oder eines Beteiligten eine Frist gegenüber der Behörde gewahrt, ein öffentlich-rechtlicher Anspruch geltend gemacht oder eine Leistung begehrt werden, so gelten die Anzeige, der Antrag oder die Willenserklärung als zum Zeitpunkt des Eingangs bei der Behörde abgegeben, wenn auf Verlangen der Behörde innerhalb einer von dieser zu setzenden angemessenen Frist eine Übersetzung vorgelegt wird. Andernfalls ist der Zeitpunkt des Eingangs der Übersetzung maßgebend, soweit sich nicht aus zwischenstaatlichen Vereinbarungen etwas anderes ergibt. Auf diese Rechtsfolge ist bei der Fristsetzung hinzuweisen.